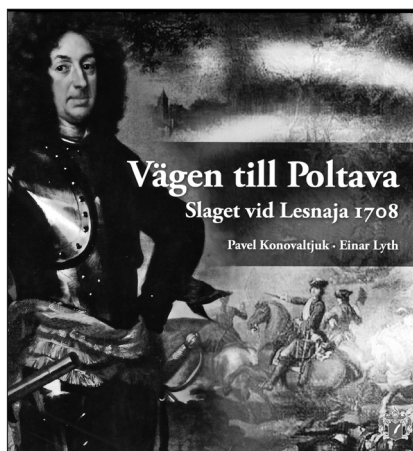

Jura hospitāļa Pārdaugavā, taču tur atradās nevis hospitālis, bet Jura jeb Jurģu muižas gruntis. Lai gan ir skaidrs, ka ar preču eksportu no Rīgas uz Eiropu (58. lpp.) jāsaprot Rietumeiropa, būtu labi vienmēr precizēt galamērķi, jo gan pati Rīga, gan arī tās tirdzniecības partneri austrumos (Smolenska u.c.) pārstāvēja kādu Eiropas daļu. Vislielākais trūkums varbūt tomēr ir tas, ka izdevēji acimredzami taupījuši uz korektora rēķina, tādēļ vietumis palikušas interpunkcijas un pareizrakstības kļūdas.

Šīs piezīmes izdevuma vērtību nemazina. Grāmata bagātīgi atsedz to informāciju, ko par Ķīpsalu un tās vietu Rīgas vēsturē sniedz gan rakstītie avoti, gan kartogrāfiskais un ikonogrāfiskais materiāls. Publicētajos materiālos atainojas arī tuvāka un tālāka Ķīpsalas apkārtnē, daudzas sava laika detaļas – ēkas, kuģi, strūgas u.c. Priecē, ka grāmatas izdošanu finansiāli atbalstījuši uzņēmēji, un tas varētu būt labs paraugs tam, lai dienas gaismu ieraudzītu līdzīgi izdevumi arī par Bolderāju, Juglu, Vecmilgrāvi un citām Rīgas vietām.

Muntis Auns

Konovaltjuk P., Lyth E. Vāgen till Poltava. Slaget vid Lesnaja 1708. – Borgå: Svenskt Militärhistorisk Biblioteks Förlag, 2009. – 264 s. (Konovalčuks P., Lits E. Ceļš līdz Poltavai. Kauja pie Ļesnajas 1708)

1708. gada 28. septembrī (vec. st.)/9. oktobrī (jaun. st.) netālu no Ļesnajas ciema, kas atrodas uz dienvidaustrumiem no Mogiļovas Baltkrievijā, pirmo reizi Lielā Ziemeļu kara gaitā Krievijas cara Pētera I vadītajai armijai izdevās sakaut Zviedrijas karaļa Kārļa XII spēkus, kuru komandēja infantērijas ģenerālis Adams Ludvigs Lēvenhaupts. Šī kauja, kuru Pēteris I nosauca par “Poltavas kaujas māti”, faktiski nozīmēja pagrieziena punktu karadarbībā, taču vēlāk to aizēnoja Poltavas kauja un notikumi Ukrainā. Līdz ar to arī militārvēsturnieki ilgu laiku tai nepievērsa tik lielu uzmanību kā Poltavas kaujai. Tikai nesen – atzīmējot kaujas pie Ļesnajas 300. gadadienu – notikumiem Baltkrievijā pētnieki sāka pievērsties intensīvāk. Uz vairāku kaujai veltītu publikāciju fona jāizceļ zviedru un krievu pētnieku kopdarbībā tapušais darbs, kas pagājušajā gadā iznāca Zviedrijas militārās vēstures bibliotēkas apgādā. Tā autori ir Maskavā dzīvojošais vēstures miļotājs

Pāvels Konovalčuks un Zviedrijas armijas atvaļinātais brigādes ģenerālis un militārvēsturnieks Einars Lits, kuru varētu apzīmēt par grāmatas vadošo autoru.

Grāmata sastāv no 15 nodaļām un četriem pielikumiem un satur bagātīgu informāciju ne tikai par pašu kauju un tās norisi, bet arī par abu pušu armijām un karavadoņiem. Plaši ir atainota Lielā Ziemeļu kara laika zaldātu ikdiena un sadzīves detaļas, armijas organizācija un tamlīdzīgi jautājumi, kuri kaujām veltītos pētījumos citkārt bieži vien izpaliek. Latvijas lasītājam šis darbs varētu būt īpaši interesants ar to, ka tajā tiešā veidā tiek skartas arī Latvijas vēsturei nozīmīgas problēmas. Atcerēsimies, ka A. L. Lēvenhaupts kopš 1703. gada bija zviedru okupētās Kurzemes hercogistes un Piltenes apgabala pārvaldnieks, bet 1705. gada otrajā pusē tika iecelts par Rīgas kara gubernatoru un zviedru armijas Vidzemē, Kurzemē un Lietuvā virspavēlnieku. Tieši Rīgā un Kurzemē Lēvenhaupts formēja savu korpusu, kas 1708. gada vasarā devās palīgā Kārlim XII uz Ukrainu, līdzī vedot ap 7000 pārtikas un municijas vезumu, un militārajā vēsturē šis Lēvenhaupts vadītais korpuss iegājis ar nosaukumu "Kurzemes armija".

Interesanti, ka tikai 20. gadsimta 80. gadu beigās tika atzīts fakts, ka pēc kaujas pie Ļesnajas daļai zviedru zaldātu tomēr izdevās paglābties un atgriezties Rīgā. Taču šeit viņus gaidīja nevis līdzjūtība, bet gan karatiesa. Saskaņā ar karaļa rīkojumu tika nozīmēta izmeklēšana par kaujas zaudējuma faktu un iespējamo nodevību un dezertēšanu, kas ilga līdz pat 1713. gadam. Lielāko daļu no minētās tiesas protokoliem, kas līdz tam nebija zināmi vēsturniekiem, Einaram Litam izdevās pirms neilga laika atrast Zviedrijas Valsts arhīvā. Apskatāmajā darbā šie vēstures avoti tiek ieviesti zinātniskajā aprītē, sniedzot jaunu skatījumu uz toreizējiem notikumiem un precizējot daudzus vēstures faktus. Tā, piemēram, uz zinām, ka pretēji padomju ideoloģisko nostādņu gaistonē tapušajiem apgalvojumiem par baltkrievu tautas masveida cīņu pret zviedru iebrucējiem baltkrievu zemnieki bieži vien palīdzēja kaujā ievainotajiem zviedriem un pat glāba viņu dzīvību.

Neapšaubāmi, Konovalčuka un Lita grāmata ir viens no nozīmīgākajiem pēdējā laika darbiem, kas tapuši, balstoties uz jauniegūtiem vēstures avotiem, un tiešā veidā skar arī Latvijas vēstures mazpētītās lappuses. Izdevums satur arī bagātīgu vizuālo informāciju – gleznas, grafikas, zīmējumus un kartoshēmas, kas ir gan krāsainas, gan melnbaltas un būtiski papildina grāmatā izklāstīto. Taču būtu bijis vēlams, lai zviedru valodā publicētajam tekstam tiktu pievienots kopsavilkums kādā no lielajām valodām – angļu, vācu vai krievu. Tā neesamību var atzīmēt kā grāmatas lielāko trūkumu.

Mārīte Jakovļeva